

Lumea[®]
C

nr. 7 (213)
iulie 2021 / 6 lei

redintei

Magazin ilustrat

MAICA SILUANA

La despărțirea
de o monahie atipică

DANIEL GHEORGHE

Lege: repatrierea
martirilor ardeleni

CONSTANTINOPOLE

Biserica de fier
a lui Vogoride

DE LA ACTORIE LA CĂLUGĂRIE

Fabulosul drum al fratelui Andrei

CUPRINS IULIE 2021

MAGAZIN ILUSTRAT / LUMEA CREDINȚEI an XIX, nr. 7 (213)

Credința la români

Viața Bisericii: Rădășeni,
o poartă a cerului bucovinean 6

Veșnica pomenire: Despărțirea
de maica Siluana 22

Popasuri duhovnicești:
Ionești. Începutul și sfârșitul.
Sau invers 32

Credința în lume

Reportaj:
Biserica de fier de la curțile lui
Vogoride din Stambul 56

Orientări de credință

Interviu: «Să lași să treacă
peste tine apele încercărilor
vieții monahale» 62

Pulsul vremii: Marxiști și
neomarxiști, același scop:
azvârlirea Bisericii din Cetate 71

Amintiri esențiale:
File de jurnal 74

Director

Răzvan BUCUROIU
razvan.bucuroiu@lumeacredintei.com

Secretar General de Redacție
Larisa BARBU

Echipa redacțională

Răzvan CODRESCU
Gheorghită CIOCIOI
Mirela BĂNICĂ
Marius OPREA
Dan CIACHIR

Consultant editorial

Pr. Prof. Dr. Vasile GORDON

Fotografii

Răzvan BUCUROIU
Laurențiu COSMOIU

Layout & DTP

DTP Layout Solutions
www.dtp-sol.ro

Corectură

Valeriu VAȚEL

Distribuție directă

Mariana HANGANU
0724 585 386
mariana.hanganu@lumeacredintei.com

Tel./Fax: 031.422.84.23

ISSN 1583-8684

Editor Lumea Credinței SRL

Tipar Artprint

**Adresa de corespondență: Str. Traian nr. 155, cod poștal 024042,
sector 2, București**

www.lumeacredintei.com

Pictorii bisericii vechi de la Mănăstirea Sinaia

În luna mai a acestui an am vizitat Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus, județul Brașov, dorind să revăd acele frumoase locuri și mai ales pe preacuviosul părinte arhimandrit Daniel, custodele muzeului și al bibliotecii acelei mănăstiri, de care mă leagă o veche prietenie. Am admirat muzeul, în care se află la loc de cinste patru incunabule, apoi am fost mirat să aflu că părintele Daniel se ocupă nu doar de cartea veche, ci și de icoane. Mănăstirea are un laborator de restaurare a icoanelor vechi, în care părintele a strâns astfel de obiecte din tot sudul Transilvaniei. A realizat și o hartă în care sunt trecute toate bisericile cercetate de el și ce pictori au. Imediat mi s-a aprins un beculeț, căci cei care au repictat parțial în 1795 biserica veche de la Mănăstirea Sinaia, care mi-e casă de 25 de ani, sunt necunoscuți, dar sunt clar ardeleni, după stilul folosit.

In biserica noastră veche nu s-a semnat nici un pictor, nici Sfântul Pafnutie (Pârvu Mutu Zugravul), cel mai important pictor român de biserici, care este creditat cu pictura de la Sinaia în 1695, și nici ardelenii care au refăcut biserica după devastatorul război între austrieci și turci din 1788, care a dus la incendierea bisericii. Tot atunci a fost avariat și paraclisul, reparat și repictat în 1792, în care pictorii s-au semnat, dar semnătura lor, în litere chirilice, este văzută doar de preot, căci se află în Sfântul Altar, la proscomidie (în partea stângă): „Pomenește, preote cucernice, și zugravii: Diacon Manole Zug(ravul), Ioan Zug(ravul), Tudorache Zug(ravul), Stanciu, Hristea. April, 30, 1792”. În monografia mănăstirii din 2000 ei sunt creditați și cu repictarea bisericii vechi (Ierom. Nectarie Măgureanu, *Mănăstirea Sinaia*, p. 41: „... probabil sunt aceiași zugravi care au zugrăvit paraclisul mănăstirii la 1792”).

Specializarea și pasiunea mea este cartea veche, mai ales cea psaltică,

iar biblioteca Mănăstirii Sinaia, cu cărți de la 1500 încoace, plus multe manuscrise muzicale, îmi captează toată atenția din 2004, de la master, în care am avut ca subiect *Manuscrisul nr. 9 din Biblioteca Mănăstirii Sinaia* și am văzut ce comoară nedescoperită am acolo. La pictură nu sunt cunoscător, așa că mă bucur de fiecare dată când descopăr un expert în așa ceva, care să-mi lămuirească unele lucruri.

I-am spus părintelui Daniel de pictorii ardeleni necunoscuți de la Sinaia și a fost de acord să mă ajute cu

identificarea lor, așa că, ajungând acasă, i-am trimis imediat imagini cu pictura bisericii noastre vechi. Verdictul lui a venit imediat: catapeteasma și Sfântul Altar sunt pictate de Ioan Popp Moldovan, din Galații Făgărașului, tatăl celebrului Mișu Popp, unul dintre primii pictori români moderni, iar naosul este parțial repictat de Teodor Zugravul din Făgăraș! Și mi-a argumentat, trimitând imagini cu picturi cunoscute ale lor din zona Făgărașului.

Despre pictorul catapetesmei și al altarului, Ioan Popp Moldovan (1774-1869), se știe că a lucrat, de la sfârșitul secolului al 18-lea, la biserici din Țara Oltului și din jurul Brașovului, dar și altare, amvoane și icoane din Secuime,

de la Gherla și de pe Valea Someșului*. El a rămas în istoria picturii murale bisericești ca un continuator al școlii de zugravi de la Nicula.

Teodor Zugravul a pictat, printre altele, bisericile din satele Veneția de Sus, Ohaba și Șercăița (în 1811, ultimele două pictate de el), toate din zona Făgărașului și Biserica Duminița Floriilor din Avrîg. Era numit Perșinariul, după locul de origine, satul Perșani din Țara Făgărașului.

* Ion Frunzetti, *Arta românească în secolul XIX*, Ed. Meridiane, București, 1991, p. 146. Sunt cunoscuți cinci zugravi cu numele Ioan Pop la Făgăraș, între 1781-1870, vezi Ioana Rustoiu, Ana Dumitran, Elena Băjenaru, Szöcs Fülöp Károly, ... *Prin mine, Ioan Pop Zugravul*, Ed. Altip, Alba Iulia, 2008, p. 9.

Fiul lui Teodor, Sava, a fost și el pictor de biserici și chiar creator de școală de pictură.

Legăturile Țării Românești cu Făgărașul sunt binecunoscute. Acolo a construit Sfântul Voievod Constantin Brâncoveanu Mănăstirea Sâmbăta, dar și Biserica Sfântul Nicolae din Făgăraș, aceasta din urmă fiind pictată în 1721 de Preda Zugravul din Câmpulung, împreună cu fiii săi, Preda și Teodosie. Pictura acestei biserici a fost modelul pe care l-a urmat Teodor Zugravul.

Stareții și mare parte din obștea Mănăstirii Sinaia erau din Ardeal, iar unii chiar din Țara Făgărașului, ca ieromonahul Meletie, traducător din limba greacă din Mănăstirea Neamț, venit la Sinaia după

moartea Sfântului Paisie Velicikovski. Starețul Visarion, în funcție între 1773-1779, era ardelean și s-a retras la rude, în Transilvania, din cauza războiului dintre turci și austrieci. Și arhimandritul Iustin, stareț între 1802-1828, cu o pauză de câțiva ani la început, era tot ardelean. Relațiile cu Brașovul erau strânse; aici au fost duse la adăpost de turci odoarele mănăstirii, iar primul preot al Bisericii Grecești din Brașov a fost un ieromonah de la Sinaia, Macarie, care a slujit acolo chiar din anul în care Mănăstirea Sinaia a fost incendiată (1788).

Am trimis părintelui Daniel și imagini din paraclisul nostru, pentru a confirma dacă

este o pictură diferită. Verdict: Da! Mai ales la vederea pisaniei din 1792, părintele Daniel a remarcat că marginile hrisovului pictat sunt specifice Țării Românești. Am căutat să aflăm mai mult despre cei care au lucrat în paraclisul nostru și am găsit repede că biserica Parohiei Sfântul Nicolae din Breaza a fost pictată în 1777 de același diacon Manole Zugravul, împreună cu Tudor Zugravul, preot în Frunzărești (județul Călărași), lângă București. Deci părintele Daniel a avut dreptate, este o echipă de pictori munteni.

Pentru că pictorii bisericilor vechi nu s-au semnat, nu avem certitudinea că sunt cei pomeniți (nici Părvu Mutu nu s-a semnat), dar este o ipoteză cu destulă greutate, care se cere cercetată pe mai departe.

Protos. dr. Mihail HARBUZARU
Mănăstirea Sinaia